

СУЧАСНІ МЕТОДИКИ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Степаненко О. К.

Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти»
Дніпропетровської обласної ради

Ланова Т. В., Матусевич Л. М.

Вінницький національний медичний університет імені М. І. Пирогова

Стаття присвячена аналізу сучасних методик вивчення української мови як іноземної в закладах вищої освіти та виявленню найбільш перспективних з них.

Наголошено, що посилення ролі української мови в освітньому середовищі, обмін здобувачами вищої освіти та розвиток міжнародних відносин зумовили стрімке збільшення кількості здобувачів, які вивчають українську мову як іноземну, а отже, постала потреба виявити найбільш продуктивні методи навчання громадян іноземних держав української мови. Із цією метою проаналізовано теоретичний та практичний матеріал, представлений як зарубіжними, так й українськими методистами та лінгвістами. У процесі дослідження з'ясовано, що найбільш продуктивними методами у викладанні іноземних мов, зокрема й української мови як іноземної у закладах вищої освіти, вважають лінгвістичний, комунікативний, культурологічний, антропоцентричний, тестовий та технологічний. У статті розглянуто кожен із перелічених методів, проаналізовано їхні переваги й недоліки, а також визначено перспективи їх використання на заняттях. Окрім того, запропоновано деякі рекомендації щодо реалізації деяких методів, розглянутих у статті.

У процесі дослідження використано такі загальнонаукові методи: індукція, дедукція та системний підхід. Емпіричний матеріал досліджено за допомогою спостереження, аналізу, синтезу, систематизації та узагальнення.

Резюмовано, що результати проведеного дослідження можуть бути використані у процесі викладання української мови як іноземної або під час створення навчальних матеріалів, призначених для розвитку вмінь читання, говоріння, аудіювання та письма іноземних здобувачів.

Ключові слова: антропоцентричний метод, комунікативний метод, культурологічний метод, лінгвістичний метод, тестовий метод, технологічний метод, українська мова як іноземна.

Stepanenko O. K., Lanova T. V., Matusевич L. M. Modern methods of studying the Ukrainian as a foreign language. The article is devoted to the analysis of modern methods of teaching Ukrainian as a foreign language and identifying the most promising of them.

The strengthening of the role of the Ukrainian language in the educational environment, the exchange of higher education applicants and the development of international relations have led to the fact that the number of applicants studying Ukrainian as a foreign language has begun to increase rapidly, and therefore there is a need to identify the most productive methods of teaching Ukrainian to foreign citizens. For this aim, theoretical and practical material presented by both foreign and Ukrainian methodologists and linguists was analyzed. In the course of the study, it was found that the most productive methods in teaching foreign languages, including Ukrainian as a foreign language in higher education institutions, are considered to be linguistic, communicative, cultural, anthropocentric, test and technological. The article considers each of these methods, analyzes their advantages and disadvantages, and determines the prospects of their use in the classroom. Besides, some recommendations for the implementation of individual methods discussed in the article are proposed.

The following general scientific methods were used in the study: induction, deduction and systematic approach. The empirical material was studied through observation, analysis, synthesis, systematization and generalization.

The practical significance of the study is that its results can be used in the process of teaching Ukrainian as a foreign language or in the creation of educational materials designed to develop the reading, speaking, listening and writing skills of foreign students.

Key words: anthropocentric method, communicative method, cultural method, linguistic method, test method, technological method, Ukrainian as a foreign language.

Постановка проблеми та обґрунтування актуальності її розгляду. Сучасне навчання повинно відповідати новим вимогам до освіти, у зв'язку з інноваційними процесами у різних сферах сучасного суспільства, які вимагають від вищої освіти нових

шляхів розвитку. Навчання за кредитно-трансферною системою визначає нові завдання для викладачів української мови як іноземної, серед яких швидке впровадження нових технологій в освітній процес, створення таких підходів та методів навчання, що

дають змогу бути конкурентоспроможними та підтримувати високі стандарти української освіти.

Актуальність цього дослідження зумовлена тим, що викладання української мови як іноземної є важливим компонентом у здобутті вищої освіти іноземними громадянами та формуванні особистості майбутнього фахівця. Протягом останніх десятиліть зросла зацікавленість питаннями навчання й викладання української мови як іноземної.

Кількість охочих вивчати українську мову постійно зростає. Це пов'язано із посиленням її ролі в освітньому середовищі та розвитком міжнародних відносин у цій сфері. Основними завданнями навчання іноземних здобувачів української мови є вільне володіння нею, зокрема у спеціалізованій галузі, вміння висловлювати свої думки, розуміти співрозмовників, користуватися усною мовою, а також відтворювати та інтерпретувати письмову інформацію.

Вивчення української мови з професійною метою – це не лише спосіб здобути майбутню професію, а й грамотно спілкуватися у фаховому середовищі, працювати в колективі, а також можливість легко адаптуватися до нових умов життя та професійної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичне та практичне обґрунтування впровадження сучасних методів викладання іноземних мов для здобувачів знайшло своє відображення у дослідженнях таких закордонних науковців, як Ф. Кортеген [12], який описав процес навчання іноземної мови у закладах вищої освіти, С. Борнс [10], який вивчав різноманітні підходи до класифікації методів навчання, М. К Пеннінгтон та Дж. К. Річардс [13], які присвятили свої розвідки комплексному підходу у викладанні іноземних мов. Вітчизняні науковці досліджують методи навчання української мови як іноземної з огляду на використання їх для майбутніх фахівців різних галузей. Серед найактуальніших слід згадати роботу Л. М. Архипенко [1], присвячену методам засвоєння синтаксичних конструкцій у процесі вивчення української мови як іноземної, а також дослідження Л. С. Безкоровайної та О. Л. Штиленко [2], у якому розглянуто оволодіння комунікативними навичками здобувачів. Окрім того, існує низка робіт, присвячених укладанню підручників з української мови для іноземних здобувачів [5; 6; 7; 8].

Формулювання мети і завдань статті. Мета дослідження полягає у виявленні найпродуктивніших методів викладання української мови як іноземної в закладах вищої освіти. Для досягнення зазначеної мети необхідно виконати такі **завдання**: описати особливості організації освітнього процесу під час навчання української мови іноземних здобувачів; виявити сучасні методи викладання української мови як іноземної.

Виклад основного матеріалу дослідження. Спеціалізовані програми з української мови стали основою для формування методики викладання української мови як іноземної. На початковому рівні вивчення української мови як іноземної викладачі прагнуть розвивати мовні навички, які дають змогу іноземним здобувачам спілкуватися українською

мовою, відвідувати університетські курси з вибраного напрямку досліджень, виявляти інтерес до української культури. На середньому рівні завданням викладачів є розвиток навичок іноземців, необхідних для повноцінного професійного спілкування українською мовою та роботи з професійною літературою. Для майбутніх фахівців – громадян іноземних держав – є важливими мовні навички у професійному житті, активна участь у практичній діяльності та спілкуванні.

Під час навчання в аспірантурі зміст мовної підготовки за програмою «Українська мова як іноземна» визначається потребою комунікації у світі науки, читанні професійної літератури, підготовці доповідей та презентацій, участі у конференціях та наукових дискусіях, написанні статей. Саме робота над науковими текстами закладає підґрунтя для формування та подальшого розвитку цих мовних навичок у процесі вивчення української мови.

Оскільки опрацювання текстів відіграє важливу роль у розвитку навичок читання, письма та говоріння в аспірантів, питання забезпечення здобувачів актуальними текстами та постійного оновлення бібліотеки завжди перебувають під пильним наглядом викладачів. Для оптимізації освітнього процесу викладачі можуть вибирати тексти за спеціалізацією та широко використовувати комп'ютерні технології. Такі методи роботи ґрунтуються на інтегративному підході до навчання української мови як іноземної з використанням спеціалізованих текстів, які враховують сферу вивчення та інтереси здобувачів, шляхом впровадження комп'ютерних технологій в освітній процес [11, 50]. Зміст навчання для різних груп здобувачів визначається галуззю знань та сферою спілкування.

Основними методами навчання української мови як іноземної вважають лінгвістичний, комунікативний, культурологічний, антропоцентричний, тестовий та технічний [9; 10; 13]. Однак такий перелік методів у сучасних умовах не є вичерпним, а тематика наукових публікацій пов'язана з дослідженням нових методів. Аналіз методичних праць уможливив виділити основні прийоми сучасної методики викладання української мови як іноземної [2; 4; 7].

Лінгвістичні методи охоплюють широке коло питань, пов'язаних із дослідженнями в різних галузях мовознавства, як-от фонетика, лексикологія, морфологія, синтаксис, графіка й орфографія, словотворення та фразеологія [7; 8]. Мовні знання й здатність застосовувати їх у реальних життєвих ситуаціях є обов'язковим результатом навчання у системі викладання мови. Лінгвістична методологія, найстаріша з усіх методів навчання мов, займає чільне місце у методиці викладання української мови як іноземної разом з комунікативною. Розвиток навичок читання, говоріння та письма залежить від навчання здобувачів різних розділів мовознавства. Важливість вивчення всіх аспектів української мови, засвоєння базових одиниць мови і мовлення на кожному етапі мовної підготовки очевидна.

Комунікативний метод безпосередньо пов'язаний із спілкуванням. Аналіз наукових досягнень психології спілкування, психології викладання

іноземних мов, психолінгвістики та прагматики показує, що цей метод, опертий на комунікативний підхід, допомагає здобувачам краще опанувати іноземну мову. З-поміж іншого, вагоме значення для цієї галузі досліджень має вивчення мовленнєвого акту, дискурсу, комунікативної компетенції, мовленнєвих та поведінкових стратегій [9; 13]. Використання цього методу є найефективнішим у процесі набуття мовленнєвих навичок.

Важливість комунікативного підходу в методиці навчання зумовлена акцентуванням комунікативних цілей майже в усіх формах навчання української мови як іноземної. Ця галузь безпосередньо пов'язана зі сферою вивчення мовознавства. По-перше, тому що мовні навички залежать від освоєння здобувачами різних аспектів мови; а по-друге, тому що лінгвістичний компонент комунікативної компетенції є ключовим у мові та є основою функціонування інших її компонентів [9]. Комунікативний метод залишається основним у навчанні, оскільки головною функцією будь-якої мови є спілкування, яке також становить кінцеву мету вивчення іноземної мови.

Культурологічні методи пов'язані з вивченням місця та ролі української культури у процесі навчання української мови. Використовуючи цей метод, викладачі знайомлять іноземних здобувачів з різними аспектами української культури, викликають у них інтерес до України та способу життя українців як носіїв мови, створюють умови для оволодіння українською мовою у її сукупній функції [5]. Сучасні дослідження виявляють дві тенденції в інтерпретації культури з освітньою метою. Перший напрямок – лінгвокультурологічний (від мовного до культурологічного аспекту) – аналізує формування мови разом із семантичними елементами національної культури, невербальними засобами спілкування та стандартами повсякденного спілкування [1; 13]. Другий напрямок також пов'язаний з культурологією та лінгвістикою (від культурологічного аспекту до лінгвістичного), де основною метою навчання іноземної мови є іноземна культура, а основною метою дослідження – мовна свідомість, мовні поняття та мовні образи. Водночас мову сприймають як форму вираження культурних фактів. Розвиток лінгвокультурології дав можливість не лише ефективніше навчати іноземних здобувачів української мови, а й формувати їхню особистість так, щоб вони могли осмислити культурні цінності, традиції України та концептуальні особливості мовної картини світу українців.

Розвиток культурного діалогу та інтерес до питань міжкультурної комунікації привели до розробки методик міжкультурного навчання у процесі вивчення української мови як іноземної. Можна з упевненістю констатувати, що культуроорієнтованість у методиці викладання іноземних мов ніколи не втрапить свого значення.

Антропоцентричний метод пов'язаний з індивідуальними особливостями здобувача та орієнтований на його особистість. Ключові положення цієї теорії запозичені із зарубіжних концепцій, як-от недирективне навчання, індивідуалізоване навчання,

автономне навчання, гуманізація освіти [7; 10]. Антропоцентричний підхід дає здобувачам значну свободу у виборі форми навчання, змісту, підручників і навіть у виборі викладача. Такий підхід забезпечує відповідні умови для самореалізації та особистісного зростання здобувача, спрямовуючи його активність на подолання труднощів під час вивчення іноземної мови та збереження рівноправних взаємин з викладачами. Особистість здобувача займає центральне місце, а викладач є лише помічником або порадиником. Саме так процес навчання загалом набуває антропоцентричного виміру з погляду мети навчання, змісту та структури. Сьогодні такий підхід до викладання популярний в Україні та за кордоном, а також домінує у вищій освіті.

Метод тестування останнім часом стає все більш важливим у програмах навчання української мови як іноземної. У науковій літературі дослідники описують такі нові методологічні аспекти: рівень володіння мовою, засади тестового контролю (з'явилися типові тести, методичні рекомендації до тестів, наукові публікації з тестових питань, розроблено систему тестування з української мови як іноземної), набуття здобувачами певного рівня мовних навичок (з'являються нові підручники та курси підготовки до іспитів). Важливо зазначити, що сучасні тести стали важливим компонентом програм з української мови як іноземної, вони мають розгалужену типологію та враховують рівень володіння мовою здобувачів. Тестування є ефективним і зручним методом контролю знань під час вивчення мови. Недоліком такого контролю є втрата сприйняття та креативності в навчанні мови. Єдиною мотивацією до вивчення мови є навчання на тестових завданнях задля того, щоб набрати потрібну кількість балів для певного рівня володіння мовою. Але цей результат часто не відповідає здатності комунікувати. Акцент на тестуванні відволікає увагу від процесу вивчення мови та перетворює його на навчання того, як добре написати тест.

Враховуючи орієнтацію на європейську систему оцінювання рівня володіння мовою, навчальна програма може втратити певний матеріал, який не охоплений обсягом сформульованих питань чи завдань та складний для оцінювання. До того ж тест не враховує індивідуального підходу до здобувачів та їхніх здібностей. Цю проблему зараз активно обговорюють методисти. Отже, тестово орієнтований підхід до навчання перешкоджає досягненню соціальних та міжкультурних освітніх цілей та індивідуалізованому підходу до здобувачів. Саме тому деякі європейські розробники навчальних програм скептично ставляться до збільшення кількості тестів у навчанні іноземної мови [10; 11].

Технологічний метод – один із найкращих та найшвидших способів вивчення української мови. Використання нових засобів навчання, зокрема комп'ютерних технологій, відіграє важливу роль в сучасному житті та сприяє процесу навчання [9; 10]. Серед технічних засобів навчання комп'ютери найкраще відповідають індивідуальним потребам та інтересам здобувачів, враховують стратегії оволодіння мовою, дозволяють диференціювати

способи подання навчального матеріалу, забезпечують індивідуальний підхід у навчанні, створюють широкий спектр стимулів, спрямованих на залучення у спілкування іноземною мовою та максимальне збільшення часу контакту з мовою, яку вивчають [3].

Мета цифрового навчання – надати здобувачам теоретичну та практичну основу для вивчення іноземних мов у новому контексті інформаційного суспільства [4]. Дослідження, проведені у цій галузі, засвідчили: появу електронного освітнього середовища у закладах вищої освіти; створення цифрових класів, семінарів, віртуальних екскурсій, традиційних та дистанційних освітніх курсів, телеконференцій, вебінарів та цифрових баз підручників; розробку мультимедійних навчальних посібників та комплексних курсів, орієнтованих на українську культуру тощо [3; 4]. Комп'ютер як вид технічних засобів навчання має такі параметри: високу продуктивність, великий обсяг пам'яті, адаптивність, інтерактивне спілкування, можливість репрезентувати навчальний матеріал та можливість роботи в постійному діалоговому режимі [4].

Велика кількість комп'ютерних навчальних програм тісно пов'язана з різними аспектами вивчення мови, рівнями володіння мовою, тому вибір таких програм має бути ретельним і виваженим. На наш погляд, до навчальних комплексів повинні входити програми, орієнтовані на комунікацію, здатні змінювати подання матеріалу у відповідь на нові виклики та особливості навчання (наприклад, рівень та швидкість засвоєння мови). У вивченні української мови як іноземної важливу роль відіграє інтерактивність навчальних комп'ютерних програм [4; 10]. Комп'ютер аналізує відповіді студентів за принципом «правильно / неправильно» і цим розв'язує завдання контролю. Отже, комп'ютерне тестування є найпоширенішим методом оцінки знань здобувачів.

З огляду на аналіз результатів різних наукових досліджень та власний досвід можна стверджувати, що використання цифрових навчальних матеріалів часто пов'язане із низкою проблем, які варто враховувати викладачам української мови як іноземної. Однією з таких проблем є, наприклад, відмінність між цифровим та друкованим текстом (здобувачі гірше сприймають і повільніше читають цифровий текст). Окрім того, укладаючи навчальний матеріал, викладач української мови як іноземної повинен уміти працювати з текстовими та графічними редакторами, розробляти сценарії комп'ютерної програми, що охоплює підготовку, корекцію, оцінку та тестування; використовувати загальні, спеціалізовані та інструментальні програми. Водночас, у процесі навчання іноземних здобувачів української мови важливо враховувати, що засвоєння мови залежить насамперед від рівня володіння такими видами мовленнєвої діяльності, як аудіювання, читання, говоріння та письмо. Зауважимо, що у практиці викладання такої розподіл є досить умовним, оскільки усі види мовленнєвої діяльності взаємопов'язані і можуть застосовуватися комплексно.

Висновки та перспективи досліджень. Перелік основних методів еволюціонує та змінюється як відповідь на мінливі вимоги у сфері освіти та професійної діяльності. Тому фахівці постійно розробляють нові навчальні матеріали, що покликані сприяти активній мовній підготовці здобувачів-іноземців.

Найбільш продуктивними методами у викладанні української мови як іноземної в закладах вищої освіти є лінгвістичний, комунікативний, культурологічний, антропоцентричний, тестовий та технологічний.

Перспективу подальших розвідок вбачаємо в зіставному аналізі методів викладання української мови як іноземної для здобувачів гуманітарних, медичних та технічних спеціальностей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Архипенко Л. М. Особливості засвоєння синтаксичних конструкцій при вивченні української мови як іноземної. *Новітні педагогічні технології у викладанні мов іноземним студентам* : матеріали Міжнародного науково-методичного семінару (м. Харків, 20 лютого 2020 року). Харків : ХНАДУ, 2020. С. 11–14.
2. Безкорвайна Л. С., Штиленко О. Л. Про деякі особливості взаємодії викладача та іноземних студентів під час оволодіння останніми комунікативними навичками початкового рівня. *Новітні педагогічні технології у викладанні мов іноземним студентам* : матеріали Міжнародного науково-методичного семінару (м. Харків, 20 лютого 2020 року). Харків : ХНАДУ, 2020. С. 15–18.
3. Богиня Л. В. Використання сучасних технологій на заняттях з країнознавства як засіб підвищення мотивації іноземних студентів до навчання. *Новітні педагогічні технології у викладанні мов іноземним студентам* : матеріали Міжнародного науково-методичного семінару (м. Харків, 20 лютого 2020 року). Харків : ХНАДУ, 2020. С. 19–23.
4. Бондар Ю. О. Роль інтернет-технологій у навчанні іноземній мові. *Новітні педагогічні технології у викладанні мов іноземним студентам* : матеріали Міжнародного науково-методичного семінару (м. Харків, 20 лютого 2020 року). Харків : ХНАДУ, 2020. С. 24–27.
5. Валіт О. С. Український фольклор для іноземних студентів (з досвіду створення навчальних посібників на підготовчому відділенні). *Новітні педагогічні технології у викладанні мов іноземним студентам* : матеріали Міжнародного науково-методичного семінару (м. Харків, 20 лютого 2020 року). Харків : ХНАДУ, 2020. С. 28–31.
6. Кочан І., Мацюк З. Лінгвометодичні основи укладання підручників з української мови як іноземної. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2013. № 8. С. 315–323.
7. Туркевич О. Методика викладання української мови як іноземної: розвиток науки і становлення терміна. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. 2009. Вип. 4. С. 137–144.
8. Українська мова для іноземців : навчальний посібник / О. Г. Барчук, О. М. Волкова, Н. О. Ворона та ін.; за ред. Т. О. Дегтярьової. Вид. 3, стер. Суми : Університетська книга, 2018. 400 с.

9. Anjali G. Confluence. Teaching of ESL : A Global Perspective. Paper presented at the 3rd annual International Seminar Nagpur. Maharashtra, 2012. 17 p.
10. Bourns S. K., Melin C. The foreign language methodology seminar : Benchmarks, perceptions, and initiatives. *ADFL Bulletin*. 2014. № 43(1). P. 91–100.
11. Call K. Professional Teaching Standards : A Comparative Analysis of Their History, Implementation and Efficacy. *Australian Journal of Teacher Education*. 2018. № 43 (3). P. 48–93.
12. Korthagen F. A. J. Pedagogy of Teacher Education. *J. Loughran, M. L. Hamilton (Eds.). International Handbook of Teacher Education*. Springer Singapore, 2016. Vol. 1. P. 311–346.
13. Pennington M. C., Richards J. C. Teacher identity in language teaching : Integrating personal, contextual, and professional factors. *RELC Journal*. 2016. № 47 (1). P. 5–23.

REFERENCES

1. Arkhopenko, L. M. (2020). Osoblyvosti zasvoiennia syntaksychnykh konstrukttsii pry vyvchenni ukraïnskoï movy yak inozemnoi [Peculiarities of learning syntactic constructions when learning Ukrainian as a foreign language]. *Novitni pedahohichni tekhnologii u vykladanni mov inozemnym studentam: materialy Mizhnarodnoho naukovy-metodychnoho seminaru*. Kharkiv: KhNADU, 11–14 [in Ukrainian].
2. Bezkorovaina, L. S., Shtylenko, O. L. (2020). Pro deiaki osoblyvosti vzaiemodii vykladacha ta inozemnykh studentiv pid chas ovobodnennia ostannimy komunikatyvnymy navychkamy pochatkovoho rivnia [About some features of the interaction between the teacher and foreign students during the mastering of the latest communication skills of the elementary level]. *Novitni pedahohichni tekhnologii u vykladanni mov inozemnym studentam: materialy Mizhnarodnoho naukovy-metodychnoho seminaru*. Kharkiv: KhNADU, 15–18 [in Ukrainian].
3. Bohynia, L. V. (2020). Vykorystannia suchasnykh tekhnologii na zaniattiakh z krainoznavstva yak zasib pidvyshchennia motyvatsii inozemnykh studentiv do navchannia [The use of modern technologies in classes on country studies as a means of increasing the motivation of foreign students to study]. *Novitni pedahohichni tekhnologii u vykladanni mov inozemnym studentam: materialy Mizhnarodnoho naukovy-metodychnoho seminaru*. Kharkiv: KhNADU, 19–23 [in Ukrainian].
4. Bondar, Yu. O. (2020). Rol internet-tekhnologii u navchanni inozemnoi movy [The role of Internet technologies in foreign language learning]. *Novitni pedahohichni tekhnologii u vykladanni mov inozemnym studentam: materialy Mizhnarodnoho naukovy-metodychnoho seminaru*. Kharkiv: KhNADU, 24–27 [in Ukrainian].
5. Valit, O. S. (2020). Ukraïnskyi folklor dlia inozemnykh studentiv (z dosvidu stvorennia navchalnykh posibnykiv na pidhotovchomu viddilenni) [Ukrainian folklore for foreign students (from the experience of creating teaching aids at the preparatory department)]. *Novitni pedahohichni tekhnologii u vykladanni mov inozemnym studentam: materialy Mizhnarodnoho naukovy-metodychnoho seminaru*. Kharkiv: KhNADU, 28–31 [in Ukrainian].
6. Kochan, I., Matsiuk, Z. (2013). Linhvometodychni osnovy ukladannia pidruchnykiv z ukraïnskoï movy yak inozemnoi [Linguistic-methodical foundations of compiling textbooks on the Ukrainian language as a foreign language]. *Teoriia i praktyka vykladannia ukraïnskoï movy yak inozemnoi*. Lviv: LNU imeni Ivana Franka, 8, 315–323 [in Ukrainian].
7. Turkevych, O. (2009). Metodyka vykladannia ukraïnskoï movy yak inozemnoi: rozvytok nauky i stanovlennia termina [Methodology of teaching the Ukrainian language as a foreign language: the development of science and the formation of the term]. *Teoriia i praktyka vykladannia ukraïnskoï movy yak inozemnoi*, Lviv, 4, 137–144 [in Ukrainian].
8. Ukraïnska mova dlia inozemtsiv: navchalnyi posibnyk [Ukrainian language for foreigners: study guide] / O. H. Barchuk, O. M. Volkova, N. O. Vorona ta in.; za red. T. O. Dehtiarovoi. Vyd. 3, ster. Sumy: Universytetska knyha, 2018 [in Ukrainian].
9. Anjali, G. (2012). Confluence. Teaching of ESL: A Global Perspective. Paper presented at the 3rd annual International Seminar Nagpur. Maharashtra.
10. Bourns, S. K., Melin, C. (2014). The foreign language methodology seminar: Benchmarks, perceptions, and initiatives. *ADFL Bulletin*, 43 (1), 91–100.
11. Call, K. (2018). Professional Teaching Standards: A Comparative Analysis of Their History, Implementation and Efficacy. *Australian Journal of Teacher Education*, 43 (3), 93–48.
12. Korthagen, F. A. J. (2016). Pedagogy of Teacher Education. *J. Loughran, M. L. Hamilton (Eds.). International Handbook of Teacher Education*. Springer Singapore, 1, 311–346.
13. Pennington, M. C., Richards, J. C. (2016). Teacher identity in language teaching: Integrating personal, contextual, and professional factors. *RELC Journal*, 47 (1), 5–23.